

SVARBIAUSIA INFORMACIJA DĖL ATVYKIMO Į LIETUVOS RESPUBLIKĄ IR DARBO SANTYKIŲ

Atvykimas ir galimybė dirbti Lietuvoje

- Trečiųjų šalių piliečių (užsieniečių) įsidarbinimo sąlygoms teisės aktuose numatyti tam tikri reikalavimai, kurie skiriasi, atsižvelgiant į užsieniečio statusą, – reikalavimai priklauso nuo jo turimos pilietybės, taip pat turimo leidimo nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje ar turimo leidimo laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje pagrindo ir kt. Teisės aktuose keliami šie reikalavimai:

- darbdavys gali sudaryti darbo sutartį tik su užsieniečiu, turinčiu leidimą dirbti, išskyrus Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 58 straipsnyje numatytus atvejus (informaciją dėl leidimo dirbti užsieniečiams išdavimo tvarkos, reikalingų dokumentų ir leidimo dirbti išdavimo proceso teikia Užimtumo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Kontaktiniai duomenys: bendrasis konsultacijų numeris 1883, el. paštas: info@uzt.lt, eures@uzt.lt, interneto svetainė www.uzt.lt);

- užsieniečiui, norinčiam atvykti dirbti į Lietuvos Respubliką, reikalingas teisėta buvimą patvirtinantis dokumentas (informaciją dėl dokumentų, suteikiančių teisę būti Lietuvos Respublikoje, išdavimo tvarkos teikia Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Kontaktiniai duomenys: telefono numeris 8 707 67000, skambinant iš užsienio +370 5 271 7112, el. paštas info@migracija.gov.lt, interneto svetainė www.migracija.lt).

SVARBU! Užsieniečiams, pasitraukusiems iš Ukrainos taikomos palengvintos atvykimo sąlygos ir įdarbinimo procedūros:

- Informuojame, kad 2022 m. kovo 1 d. įsigaliojo 2022 m. vasario 28 d. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymas Nr. 1V-145 „Dėl Ukrainos piliečiams, jų šeimos nariams ir asmenims be pilietybės taikomų reikalavimų, sąlygų ir paslaugų teikimo“ (pakeistas 2022 m. spalio 24 d. įsakymu Nr. 1V-659), kuriuo iš esmės palengvinamos Ukrainos piliečių, jų šeimos narių ir asmenų be pilietybės, gyvenančių Ukrainoje, kurie neturi teisės gauti laikinosios apsaugos ir negali grįžti į Ukrainą dėl Rusijos Federacijos karinių veiksmų Ukrainoje, (toliau – negalintys grįžti užsieniečiai) įdarbinimo Lietuvoje sąlygos.

Migracijos departamente užsiregistravę negalintys grįžti:

- užsieniečiai, besinaudojantys beviziu režimu arba turintys galiojančią Šengeno vizą, turi teisę dirbti ar vykdyti savarankišką veiklą ir yra atleidžiami nuo pareigos įsigyti leidimą dirbti;
- užsieniečiai, turintys nacionalinę vizą, išduotą Vizos išdavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2017 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-899/V-330 „Dėl Vizos išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 70.12.3 papunktyje nurodytu pagrindu (*išduodama užsieniečiui, kuris negali išvykti iš Lietuvos Respublikos dėl nenugalimos jėgos (force majeure)*), turi teisę dirbti ar vykdyti savarankišką veiklą ir yra atleidžiami nuo pareigos įsigyti leidimą dirbti;
- užsieniečiai, kurie pateikė prašymą išduoti leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – Įstatymas) 40 straipsnio 1 dalies 4, 4¹, arba 8 punkte nurodytu pagrindu (*ketina dirbti pagal Įstatymo 44 ar 44¹ str. nuostatas; yra nelydimas nepilnametis užsienietis ar užsienietis negalintis išvykti iš Lietuvos Respublikos dėl humanitarinių priežasčių ir kt. Įstatyme nurodytais atvejais*), turi teisę dirbti ar vykdyti savarankišką veiklą ir yra atleidžiami nuo pareigos gauti Užimtumo tarnybos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sprendimą dėl užsieniečio darbo atitikties

Lietuvos Respublikos darbo rinkos poreikiams (ši nuostata taikoma visiems Ukrainos piliečiams);

- užsieniečiai, kurie gavo leidimą laikinai gyventi Įstatymo 40 straipsnio 1 dalies 8 punkte nurodytu pagrindu, atleidžiami nuo pareigos deklaruoti gyvenamąją vietą, jeigu to padaryti negali dėl objektyvių priežasčių.

Informaciją dėl registracijos ir buvimo Lietuvos respublikoje sąlygų teikia Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos:

įstaigos interneto svetainėje (<https://migracija.lrv.lt/lt/naudinga-informacija/ukraina-ukrayina-ukraina-ukraine/informacija-ukrainos-pilieciams-1>);

informacija Ukrainos piliečiams teikiama karštąja telefono linija +370 5 271 7112 I-IV 7.30-16.30, V 7.30-15.15.

Darbo sutarties sudarymas ir darbo sąlygos

Svarbu žinoti, jog prieš pradėdant dirbti, privalo būti sudaryta darbo sutartis, kuri sudaroma raštu dviem egzemplioriais. Darbo sutartis sudaroma lietuvių kalba arba lietuvių kalba ir kita sutarties šalims priimtina kalba. Svarbu, kad darbo sutartis būtų suprantama abiem sutarties šalims. Taip pat pažymėtina, kad apie darbo sutarties sudarymą ir darbuotojo priėmimą į darbą nustatyta tvarka privaloma pranešti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritoriniam skyriui mažiausiai prieš 1 darbo dieną iki numatytos darbo pradžios. Darbo sutartis įsigalioja darbuotojui pradėjus dirbti.

Toliau pateikiame svarbiausius reikalavimus, kuriuos nustato Įstatymas ir Lietuvos Respublikos darbo kodeksas:

- Darbo sutartyje turi būti susitarta dėl būtinųjų darbo sutarties sąlygų. Tokiomis sąlygomis laikomos **darbo funkcija, darbo apmokėjimas ir darbovietė**.
- Atkreiptinas dėmesys, kad darbo sutartyje šalys nustato darbo užmokestį per mėnesį (mėnesio algą) ar darbo valandą (valandinį atlygį), kuris negali būti mažesnis, negu nustato darbo teisės normos. Darbuotojo darbo užmokestis per mėnesį negali būti mažesnis, negu Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta minimalioji mėnesinė alga (840 Eur) ar minimalusis valandinis atlygis (5,14 Eur), kuris gali būti mokamas tik už nekvalifikuotą darbą. Nekvalifikuotu darbu laikomas darbas, kuriam atlikti nekeliama jokie specialūs kvalifikacinių įgūdžių ar profesinių gebėjimų reikalavimai. Taip pat darbo sutartyje gali būti susitariama ir dėl priedų, priemonių, premijų ar kitokio papildomo apmokėjimo pagal įvairias darbo apmokėjimo sistemas.
- Užsieniečio darbo užmokestis negali būti mažesnis už tokį patį darbą pas tą patį darbdavį dirbančio Lietuvos Respublikos gyventojų, o jeigu tokio darbuotojo nėra, užsieniečio darbo užmokestis negali būti mažesnis už Lietuvos statistikos departamento paskutinį paskelbtą kalendorinių metų vidutinį mėnesinį bruto darbo užmokestį šalies ūkyje (įtraukiant ir individualių įmonių darbo užmokesčio duomenis) pagal atitinkamą ekonominės veiklos rūšį;
- Darbo sutartyje turi būti nustatyta ir darbo laiko norma – laiko trukmė, kurią darbuotojas vidutiniškai per tam tikrą laikotarpį turi dirbti darbdaviui, kad atliktų pareigas pagal darbo sutartį (neskaitant papildomo darbo ir viršvalandžių). **Darbuotojo darbo laiko norma yra 40 valandų per savaitę**, nebent darbuotojui taikoma sutrumpinta darbo laiko norma arba dėl ne viso darbo laiko normos susitaria darbuotojas ir darbdavys.
- Darbuotojui turi būti nustatytas darbo laiko režimas, t. y., nustatoma kaip bus paskirstoma darbuotojo darbo laiko norma. Darbo laiko režimas negali pažeisti šių maksimaliojo darbo laiko reikalavimų:

- vidutinis darbo laikas (įskaitant viršvalandžius) per kiekvieną 7 dienų laikotarpį negali būti ilgesnis kaip **48 valandos**;
- darbo laikas (su viršvalandžiais ir papildomu darbu) **per darbo dieną negali būti ilgesnis kaip 12 valandų, ir 60 valandų per kiekvieną septynių dienų laikotarpį**;
- negali būti dirbama daugiau kaip **6** dienas per 7 paeilui einančias dienas;
- Taip pat darbo laiko režimas negali pažeisti šių minimaliojo poilsio laiko reikalavimų:
 - **ne vėliau kaip po 5 valandų darbo darbuotojams turi būti suteikta pietų pertrauka**, skirta pailsėti ir pavalgyti. Šios pertraukos trukmė negali būti trumpesnė negu 30 minučių ir ne ilgesnė kaip 2 valandos, nebent šalys susitaria dėl suskaidytos darbo dienos laiko režimo. Per pietų pertrauką darbuotojas gali palikti darbovietę;
 - kasdienio nepertraukiamojo poilsio tarp darbo dienų (pamainų) trukmė **negali būti trumpesnė kaip 11 valandų iš eilės**, o per 7 paeilui einančių dienų laikotarpį darbuotojui turi būti suteiktas bent **35 valandų nepertraukiamojo poilsio laikas**. Jeigu darbuotojo darbo dienos (pamainos) trukmė yra daugiau kaip 12 valandų, bet ne daugiau kaip 24 valandos, nepertraukiamojo poilsio tarp darbo dienų (pamainų) laikas negali būti mažesnis negu 24 valandos.
 - Darbdavys gali leisti darbuotojui pradėti dirbti tik tada, kai pasirašytinai supažindina darbuotoją su darbo sąlygomis, tvarką darbovietėje nustatančiomis darbo teisės normomis, darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimais. Be kita ko, iki darbo pradžios darbdavys privalo darbuotojui pateikti visą jam aktualią informaciją, pavyzdžiui, darbo funkcijos atlikimo vieta, darbo funkcijos apibūdinimas ar aprašymas arba darbo (pareigybės arba pareigų, profesijos, specialybės) pavadinimas, numatoma darbo pabaiga (terminuotos darbo sutarties atveju), kasmetinių atostogų trukmė, darbo užmokestis ir jo sudedamosios dalys, užmokesčio už darbą mokėjimo terminai ir tvarka, nustatyta darbuotojo darbo dienos arba darbo savaitės trukmė ir kt.

Darbuotojų saugos ir sveikatos užtikrinimo reikalavimai

- Kiekvienam darbuotojui turi būti sudarytos saugios ir sveikos darbo sąlygos.
- Kiekvieno darbuotojo darbo vieta ir darbo aplinka turi būti saugi. Darbo vietos turi būti įrengtos taip, kad jose dirbantys darbuotojai būtų apsaugoti nuo galimų traumų, kad jų darbo aplinkoje nebūtų kenksmingų ar pavojingų pavojų sveikatai. Įrengiant darbo vietas reikėtų įvertinti darbuotojo fizines galimybes.
- Naudojamos tik techniškai tvarkingos darbo priemonės.
- Darbuotojas pradeda dirbti jam pavestą darbą tik kai yra instruktuojamas ir (ar) apmokytas kaip jį atlikti saugiai.
- Darbuotojai instruktuojami atsižvelgiant į darbo vietą ar atliekamą darbą, kada jie priimami į darbą, kai perkeliami į kitą darbą ar darbovietę, pradėjus naudoti naujas ar modernizuotas darbo priemones, naujas technologijas.
- Jeigu darbuotojas neturi pakankamai profesinių įgūdžių ar žinių, įgytų instruktavimo metu, kad galėtų dirbti saugiai ir nepakenktų savo sveikatai, darbdavys organizuoja darbuotojo mokymus darbo vietoje, įmonėje arba mokyklose, ugdymo įstaigose.
- Darbuotojas darbdavių susitarimu, siunčiamas atlikti laikinųjų darbų iš vienos įmonės į kitą, negali pradėti dirbti tol, kol nėra informuotas apie esamus ir galimus rizikos veiksnius įmonėje, į kurią buvo išsiųstas, nėra instruktuojamas apie saugius darbo metodus konkrečioje darbo vietoje, nepaisant to, kad įmonėje, kurioje jis nuolat dirba, buvo nustatyta tvarka instruktuojamas ir apmokytas.
- Du ar daugiau darbdavių, atlikdami darbus toje pačioje darbovietėje ar darbovietėse, organizuoja darbą taip, kad būtų garantuota visų darbuotojų sauga ir sveikata, nepaisant to, pas kurį darbdavį darbuotojas dirba.
- Darbuotojui išduodamos asmeninės apsaugos priemonės turi būti pritaikytos darbui, patogios naudoti, nekelti papildomo pavojaus darbuotojų saugai ir atitikti darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimus, šios priemonės išduodamos nemokamai.

SVARBU! Darbuotojai turi teisę atsisakyti dirbti, šiais atvejais: kai darbuotojai neapmokyti saugiai dirbti; sugedus darbo priemonei ar susidarius avarinei situacijai – pavojui; kai dirbama pažeidžiant nustatytus technologinius reglamentus; kai dirbama neįrengus reikiamų kolektyvinės apsaugos priemonių ir (ar) kai darbuotojai neaprūpinti asmeninėmis apsaugos priemonėmis; kitais atvejais, kai darbo aplinka kenksminga ir (ar) pavojinga sveikatai ar gyvybei.

Informaciją dėl darbo santykių teikia Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Interneto svetainė, kurioje skelbiama aktuali informacija <https://www.vdi.lt/>.

Kilus klausimams dėl darbo sutarties sąlygų, darbo apmokėjimo, saugos ir sveikatos ar kitų su darbo santykiais susijusių klausimų, kviečiame konsultuotis:

- konsultacijų telefonu + 370 5 213 9772 (skambinant iš užsienio + 370 5 213 9772);
- el. paštu info@vdi.lt;
- asmenine žinute socialinio tinklo „Facebook“ paskyroje (Valstybinė darbo inspekcija);
- mobiliojoje programėlėje „Žinok teises“;
- gyvai įstaigos teritoriniuose padaliniuose (kontaktai <http://www.vdi.lt/Personalas/Index>).